

UNGA OCH PSYKISK OHÄLSA – ATT UTVECKLA
PRAKTIKEN GENOM SAMVERKAN

Mathilda Wrede-institutet
Frida Westerback
26.11.2015

INGÅNG TILL TEMAT

- 20 % av 14-24-åringar drabbas av psykisk ohälsa (United Nations 2014)
- 10 % i behov av vård, 5 % inom specialsjukvården (Ranta 2015)
- 13-25-åriga svenskspråkiga unga i Helsingfors sammanlagt ca 5 500 personer. Fokus på 13-17-åringar, 1899 personer (2,5% inom spec.sjukvård, 11% i kontakt med elevvården)
- Avstamp i bred definition av psykisk ohälsa: brist på psykiskt välbefinnande som innefattar både lindrigare och svårare upplevelser
- Ansvaret för ungas välfärd ligger hos offentliga och icke-offentliga aktörer, kräver aktiv koordinering och samverkan
- Skolan har en stor betydelse för ungas psykiska hälsa

BRUKARMEDVERKAN I KUNSKAPSUTVECKLING

- Barn- och ungdomsperspektivet är väsentligt inom socialt arbete och har fått uppmärksamhet speciellt inom barnskyddet. Forsberg m.fl. (2006) konstaterar att barn och unga trots allt inte fått ta del av beslut som berör dem inom socialt arbete. Enligt Beresford & Croft (1993) är delaktigheten viktig, eftersom människor i grunden har rätt och vill vara med och påverka frågor som berör dem.

SAMFORSKNING & ERFARENHETSEXPERTIS

- Att lyfta fram ungas erfarenhetsexpertis (service user research) (Beresford & Salo 2008)
- Tukiala & Tervo (2011, 32) talar om att forska tillsammans med unga genom samforskning som metod inom socialt arbete. Tanken med detta arbetssätt är att genom kritisk reflektion öppna upp samhällseliga strukturer i förhållande till medforskarnas eget liv. Enligt Palsanen (2013) handlar samforskning även om en inlärningsprocess. Det räcker således inte med att höra de unga, de behöver även få vara med och utveckla och påverka hur verksamheter formas. Denna typ av medverkan kan även ha en effekt av *empowerment*.

UNGDOMARS AKTÖRSKAP

- Att undersöka ungas erfarenhet, förståelse och agerande i situationer av psykisk ohälsa
- Ungdomars aktörskap och reflexiva förmåga framhålls
- Ungas aktörskap ur ett relationellt perspektiv med fokus på social och kontextuell utgångspunkt

DELSTUDIE 1

En kartläggning över hur situationen tolkas av nyckelaktörer samt identifiering av kritiska områden. Initiering av dialogiska seminarier gällande temat

FORSKNINGSARENA

- Elev- och studerandevård (åk 7-9 samt andra stadiet, gymnasier, Utbildningsverket)
- TAK-polikliniken, ungdomspsykiatri (HUCS)
- Ungdomspsykiatrins svenskspråkiga poliklinik (HUCS)
- Stengårds psykiatriska poliklinik (Social- och hälsovårdsverket)
- EVA-enheten (Utbildningsverket)
- Barnskydd (Social- och hälsovårdsverket)
- Yrkesinstitutet Practicum (studerandevård, Utbildningsverket, Social- och hälsovårdsverket)
- Ungdomsverkstaden Sveps (Folkhälsan)
- Mottagningen för unga och unga vuxna (fd Tonårspolikliniken, Folkhälsan)
- Krisjouren för unga

KRITISKA FAKTORER UR DE PROFESSIONELLAS PERSPEKTIV

- splittrat och resursmässigt sårbart servicefält
- specialsjukvården (psykiatri) svårtillgänglig
- den psykiatriska vårdkedjans många faser
- otydlig arbetsfördelning mellan offentliga aktörer och tredje sektorn
- olika synsätt och uppdrag försvårar samverkan
- servicens likformighet
- förhalad hjälpsökning

DE PROFESSIONELLAS ORO FÖR UNGA I SERVICESYSTEMET

- "gråzonunga"
- långvarig skolfrånvaro
- neuropsykiatriska funktionsnedsättningar

DELSTUDIE 2

Fokus på ungdomsperspektivet, dels hur unga upplever sin egen livssituation, dels hur de uppfattat den hjälp de fått samt hur denna service kunde utvecklas

INDIVIDUALISERAT AKTÖRSKAP

- Oro över övergångar och normativitet
- Inåtvänt aktörskap och handlande: unga hanterar i första hand sitt dåliga mående själv
- Problemsituationer eskalerar
- Många uppgav att deras vårdnadshavare inte hade kunnat ge dem det stödet de själva upplever att de skulle ha behövt
- Försvårar de ungas vardag

UNGAS UPPLEVELSER AV STÖD OCH VÅRD

- "Fallit mellan stolar" vid svag samverkan aktörer emellan
- Kontinuiteten i hjälpen avgörande, kritiskt om hjälparen byts ut
- Övergångar kritiska (kräver information, handledning och uppföljning)
- Exkludering av professionella (tystnadsplikt, personkemi, tillit, tvång, tolkningsföreträde, mångfald kontakter)
- Svenskan avgörande i djupa samtal
- Oklart vilka professionella man har att göra med, vad de kan hjälpa med
- Stödet av jämnåriga + professionell fungerande

UNGAS UPPLEVELSER AV STÖD OCH VÅRD

Elev- och studerandevård

- skolans atmosfär avgörande
- psykisk ohälsa förknippat med skam
- skepsism gentemot tystnadsplikt
- tröskeln hög för en del unga
- svårare för pojkar att ta kontakt
- önskan om "uppsökande grepp"
- skolläkare svårnåbara
- både positiva och negativa erfarenheter av personal

Ungdomspsykiatri (TAK, öppenvård)

- skillnaden mellan utredning och vård otydlig
- avsaknad av svenskspråkiga läkartjänster
- varierande upplevelser av delaktighet
- otryggt och frustrerande om hjälparen byts ut
- vårdnadshavares medverkan kan vara en känslig fråga

UNGAS UPPLEVELSER AV STÖD OCH VÅRD

Eva-enheten

- tillitsfull kontext
- skydd från omgivningen
- små grupper, individuellt stöd
- stöd av jämnåriga
- acceptans
- ingen mobbning

"[...] när du slipper hit, så får du bli frisk samtidigt som du ändå kommer framåt i dina studier och det är liksom någonting unikt" – ungdom, 16 år

Tredje sektorn

- Krisjouren för unga bekant, nöjd med de individuella samtalen, gruppverksamheten kunde utvecklas
- Sveps bra för att komma bort hemifrån, handledningen, kontakt med andra unga
- Sluta panta-chatten, lågtröskel online-tjänst

BEMÖTANDET SOM FRÄMJANDE FAKTOR

BEMÖTANDET SOM FRÄMJANDE FAKTOR

- Relationen!
- Horisontella möten
- Männsklighet
- Lyhördhet
- Tid
- Att förtydliga och konkretisera sin kompetens
- Handledning (övergångar)
- Att fånga upp komplex problematik

ATT FÅNGA UPP KOMPLEX PROBLEMATIK

"Att lyssna på tystnaden"
- ungdom 24 år

DE STÖDJANDE MILJÖERNA SOM FRÄMJANDE FAKTOR

- Lätt att närma sig, alternativa sätt att kontakta (blended practices)
- Anpassat bemötande
- Flexibilitet
- Brukarstyrt
- Holistiskt perspektiv
- Tid
- Stöd av jämnåriga
- Fysiska miljön

TACK!

Mathilda Wrede-institutet

Frida Westerback, forskarsocialarbetare

frida.westerback@hel.fi

040 124 9986

Illustrationer: Linn Henrichson

Helsingfors stad
Social- och hälsovårdsverket

